

Підгорна А. Б.¹, Кіреєва Д. О.²

¹ канд. філол. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. ГФ-320 НУ «Запорізька політехніка»

ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ ПОНЯТЬ «СТИЛЬ» ТА «КОЛОРИТ (ТОНАЛЬНІСТЬ)» МОВИ

У кожній літературній мові, яка обслуговує багато сфер суспільного життя, для найкращого здійснення процесу спілкування сформовано своєрідні «підмови» – функціональні стилі. Стиль мови – різновид літературної мови; один із своєрідних способів використання літературної мови. Поняття «стиль мови» засвідчує високий рівень розвитку мовних засобів, їх багатство, уніфікацію, відпрацьованість, унормованість у межах певного стилю мови. Це оцінка мовних засобів кожного із стилів.

Функціональний стиль – історично сформована система мовних засобів, використовуваних в тій чи іншій сфері людського спілкування; це суспільно усвідомлений внутрішньо цілісний спосіб використання мови, принцип вибору і комбінування мовних засобів, який забезпечує реалізацію функції суб'єктивно-духовного впливу. Стиль мови формується мовцями в результаті послідовного добору мовних засобів відповідно до соціально-комунікативної мети, умов, ситуації і змісту спілкування.

Традиційно виділяють п'ять стилів мови: офіційно-діловий (виразна логіка викладу, високий ступінь стандартизації мовних засобів, майже повна відсутність емоційності та образності, широке використання безособових і наказових форм, застосування особливої термінології, кліше), науковий (логічною послідовністю викладу, впорядкованою системою зв'язків між частинами, прагненням до однозначності), публіцистичний (чіткі політичні оцінки, авторська позиція, широкий вияв авторської індивідуальності. орієнтація на усне мовлення), художній (поєднання елементів усіх стилів літературної мови, а також діалектизмів та інших складників, якщо це вмотивовано потребами мистецького зображення), розмовний (виконує функцію безпосереднього спілкування). Решта стилів – явища набагато пізнішого часу. Оскільки суспільні функції мови часто переплітаються, то і стилі мови не є відособленими один від одного, кожен із них має в собі елементи іншого. Крім того, в будь-якому стилі мови переважають загальномовні, міжстильові засоби, хоч кожному з них властиві специфічні елементи з однаковим стилістичним забарвленням, з єдиними нормами слововживання.

Крім функціональних стилів, в українській мові виділяються й інші стильові різновиди, основою класифікації яких є неоднакове експресивне забарвлення, характерне для того чи іншого мовлення. За допомогою такого забарвлення виявляються різне ставлення того, хто говорить, до висловлюваного, різний тон і колорит висловлюваної думки.

Колорит – це певна тональність тексту, яка закладається мовцем, з метою викликати у слухача відповідний настрій, емоції, тон спілкування. Кожний текст більшою чи меншою мірою містить у собі стилістичний колорит своєї доби. Розрізняють такі колоритно-стильові різновиди мови: урочисто-офіційний, інтимно-ласкавий, ввічливий, фамільярний, жартівливий, сатиричний. Вони не збігаються з функціональними стилями, хоч можуть накладатися на них.

Урочистий стиль характеризується вживанням слів і словосполучень з піднесеним емоційним змістом, окличних речень. Урочисте забарвлення мови найчастіше виявляється в публіцистичному й ораторському стилях, іноді також у художньому й епістолярному.

Офіційне забарвлення властиве діловому і зрідка приватному листуванню, а іноді й усному розмовному мовленні. Воно створюється вживанням офіційних звертань, а також тим, що в такому листуванні немає займенників першої і другої особи однини тощо.

Інтимно-ласкаве забарвлення досягається насамперед використанням слів із суфіксами пестливості та вживанням епітетів із пестливим значенням і простих синтаксичних конструкцій, властивих розмовному мовленні. Воно доречне у розмовно-побутовому, епістолярному і художньому мовленні для вираження інтимної близькості, симпатії і подібних почуттів.

Стиль ввічливості у мові досягається вживанням слів із значенням пошани до особи, якій адресується висловлювання, а фамільярний тон характеризується наявністю слів і словосполучень, які підкреслюють перебільшену невимушеність, надмірну розв'язність та безцеремонність у ставленні до своїх співрозмовників.

Жартівливий, або гумористичний колорит надається мові вживанням слів у невідповідному до ситуації значенні, контрастно-комічними зіставленнями, перебільшенням якостей осіб і предметів, про які йдеться у висловлюванні, невідповідними змістові висловленої думки висновками та іншими подібними засобами. До такого емоційного забарвлення вдаються в художніх творах та в розмовно-побутовому мовленні.

Найголовнішим мовним засобом сатири є вживання слів, за допомогою яких виражається презирство і зневага до потворних вчинків, обурення ними, а також глузливі означення-епітети, порівняння, влучні дотепи тощо.

Потрібно розуміти різницю між стилем мовлення та його колоритом (тональністю). Якщо поняття про стиль є досить чітким, то колорит легше за все зрозуміти саме при порівнянні зі стилем. Якщо останній – це більш об'ємний елемент мовлення, то колорит – його складова. Наприклад, церемонія вручення дипломів може мати як серйозне забарвлення, так і більш легкий, невимушений характер.

Стилі мовлення та його забарвлення були, залишаються та надалі будуть дуже важливим елементом людської комунікації. Саме ці аспекти мови дозволяють людям розуміти один одного, дотримуючись усіх правил етикету та ввічливості що, у наш час, є вкрай важливим для підтримування як робочих, так і дружніх відносин між людьми.